

Tarihi Hata mı? Tarihi Karar mı?

Sema Kalaycıoğlu

İran ile yapılan anlaşmanın elbette tüm tarafları memnun etmesi beklenmiyordu. Ama bu ülkenin önce Orta Doğu, sonra da dünya sahnelerindeki yerini yavaş yavaş alması önemlidir. Bu önem herşeyden önce İran'ın bizzat kendisi için en fazladır. Sonra her yöndeki komşuları, Birleşmiş Milletler ve tüm dünyanın bundan yarar sağlaması sözkonusu olacaktır.

Bir Ülkeye Sonsuza dek Ceza Verilebilir miydi?

Elbette hayır. Özellikle var yokluğu çeken bir halk, demokratik bir tercih ile bir dönüşüm yapma iradesi ve isteği göstermiş, reform ruhunu yeni lider Ruhani ile yakalamış ise bir şansı hak etmiştir demektir. Kaldı ki İran'ın yaptırımlarla kısıvrak tutsak tutulması, ona bu yaptırımları uygulayan Batı'ya da zarar vermedi mi? Her iki taraf için maliyetin tavan yaptığı uzlaşma noktasında ortaya çıkan yumuşama ise belki 30 küsur yıl sonra bir temel ilki temsil etmektedir. Ama bence olması gerekendir. Tarihi bir anlaşma olarak abartılmamalıdır. İran'ın yöneticileri ile, Batı, bunu önce İran halkına borçludur. Ama yaklaşma ve yumuşama herkez için önemlidir.

İtirazlar Anlamsız

İran Urayum zenginleştirmekten vazgeçmeyecek. Ama bunu azaltacak. Denetimlere ve işbirliğine daha açık olacak. Yenilenebilir enerji üretimine daha fazla yönelecek, Ermenistan gibi yakın ve fakir komşularına da enerji desteği sağlayacak.

Ama Atom bombası üretmeyecektir. Neden endişeli Suudi Arabistan ve diğer Körfez ülkeleri? Burnunun dibinde Atom bombası patlatacak ve bunun radyasyon etkine ortak olacak kadar aptal olabilir mi İran? Aynı korku ve endişeyi İsrail'in de aşması iyi olabilir. Ama bence İsrail'in itirazı ne kadar fazla ise İran anlaşmanın iyi bir anlaşma olduğuna daha fazla ikna olacaktır.

Adı PersArap Körfezi Olamaz mı?

İnsanlar ve onların oluşturduğu ulusal devletlerin çocuksu bir tarafı var. Yer ve yemek isimlerine ulusal kimlik ön ekleri ekleyip de kavga edebiliyorlar. Bu onların birbirlerini hegemon olarak görmeleri veya hegemon olmakla itham etmelerine imkan veriyor. Ama devamlı gerginlik, sofraya veya manzaraya bile taalluk eden bir teyakuz hali oluyor yaşananlar. Buna bir başka örnek İran'ın Pers, Arap'ların Arap Körfezi dedikleri Basra Körfezi. **Acaba ben müddeti-i ömrümde Arap ve İran'luların anlaşıp o Allah'ın bir başka jeolojik dokunuşuna Persarap Körfezi dediğini görebilecek miyim? İşte bunu hiç sanmıyorum. Ama bu naçizane bir öneride bulumam için engel değil.**

Bununla birlikte normalleşen İran, Körfez’de, komşularının mini mini adacıkları üzerinde hayaller kurmaktan vazgeçerse, **bu küçük ama zengin, dolayısı ile paralarınca yüksek ses çıkaran komşularının dünyayı velleveye vermelerini engelleyebilir.** İran’ın ticari bir beceri ile bu ülkelerdeki turizm tesislerine ortak olması, ticaret ve yatırım yolu ile barışı güvence altına alabilir. **Hayal diyebilirsiniz. Ama ben hayallerimle yaşamımı renklendirmeyi ve dünyayı daha renkli ve ahenkli görmeyi seviyorum.**

Kazanç Zamanla Büyüyecek ve Büyük Olacaktır

Bugüne kadar Batı da uyguladığı ve dozunu “akıllı yaptırımlar” ile arttırdığı “uluslararası tecrit” yüzünden var yokluğu çeke geldi. Zaten uygulamadan doğan karşılıklı zarar, beklenen faydayı aştığı noktada uzlaşma zeminleri sağlamlaşmaya başladı. Şimdi yapılan anlaşmanın kaba hatları belli. Ama yansımalarını hemen aşağıdaki katmanlarla görmeyi belkeleyebiliriz:

- ✦ İran’dan daha rahat olacak petrol ve doğal gaz dünya piyasalarını rahatlatacaktır. Ama hemen ortaya çıkan Brent fiyatı düşüşü aldatıcı olmasın. **Çünkü Kuzey yarıküredeki kış ve OPEC’in tepkisel kota kısması fiyat düşüşünü sınırlı hale getirebilir. Benim sözünü ettiğim rahatlama, bunun dışında normalleşen ilişkilerden dolayı olacaktır.**
- ✦ İran bugüne kadar doğal gaz, petrol ve ilgili ulaştırma altyapısını yenileme olanağını maddi imkansızlıklardan dolayı bulamadı. Bundan sonra eminim başka Türkiye menşeli firmalar olmak üzere tüm inşaat firmaları kolları sıvayacak, İran’da iş imkanı bulacak, bundan her ülke kendi katkıları itibarı ile nemalanacaktır.
- ✦ İran’lı daha rahat seyahat edebilecek, dünya ile bir kez daha bütünleşecektir.
- ✦ İran daha fazla satacak, daha fazla alacaktır. Bu bölge ve dünya ticareti için azımsanacak bir şey midir?

Taviz Değil Güven Veren bir Diplomasi

Daha şimdiden başta diplomasi olmak üzere, özellikle teknik alanda ve uluslararası müzakerelerde , Mollalar rejiminin 30 yılda yokedemediği insan kaynağı donanımını görmekteyiz. **Bence Dışişleri Bakanı Zarif, Sergei Lavrov gibi yüksek bilgi, deneyim, itidal ve kararlılık saçan bir Dış temsil yürütüyor. Samimi ve güleç. Güven veriyor taviz değil.** Bu komşu ülkelerin dışişleri örgütlenmelerini bir kez daha gözden geçirmeleri için bence bir fırsat.

Ehliyet, kibir, bilgiçlik ve iddia ile değil, rütbe-i aklın esere yansıması ile belli olur. Biz İran ile **zarif, güleç ve ehil bir diplomasi görüyoruz. İddialı ama gerçekçi.** Bence dünya binlerce yıllık medeniyetin bugüne kadar gelen meyvalarından, İran’ın normalleşmesi sonucunda, diplomasiye katkısı nedeni ile de daha fazla yararlanacağına benzer.

Nelerin hızla Düzilmesi Beklenmelidir?

- ✦ Artık beklentim İran’ın, bölgesel siyasi sorunlarla, kördüğüm veya kangren olmuş konularda, yangına körükle gitmeyeceği, tam tersine katalizör rolü oynayacağıdır. Bu bağlamda Suriye ve Lübnan konuları başta olmak üzere Hamas bağlantısı nedeni ile sanılanın **aksine İsrail-Filistin meselesi bundan fayda sağlayabilir.**

- ◆ İnan bölgesel gc dengeleri açısından çok değil 3-5 yıl içinde, çok iddali Türkiye ve Mısır için ciddi bir rakip, ama ayn zamanda davranış düzelten bir faktör ve aktör olacaktır.
- ◆ Normalleşen İnan Hazar Denizi, deniz tabanı sorunlarına da daha akılıi çözüm katkısı sağlayacaktır.
- ◆ Normalleşen İnan , dış politikada dini ögeleri kulanmayan, bunda imtina eden, dışpolitikayı “müslüman kardeşlik ve dayanışması” olarak mtala etmeyen bir Türkiye ile de daha rasyonel ilişkiler kuracaktır.

İşte tüm bu nedenlerle, İnan ile yapılan anlaşmayı, yüzyılın bu dönemecinde önemli bir anlaşma olarak kabul ediyorum. **Tarihi bir hata olduğunu asla düşünmüyorum.** Bu da Netanyahu’unun kendi kamuoyunun gözünü boyamak ve pazarlık payını korumak için sarfettiği bir hamasi cümle bence.